

Fra: <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/niels-ebbesen-ca-1300-1340/>

Niels Ebbesen ca. 1300-1340

Niels Ebbesen var frontfigur i et større jysk oprør imod den tyske panthaver grev Gert 3 (Gerhard 3 af Holsten også kaldet ”Den kullede greve”), og er først og fremmest kendt for mordet på denne greve i 1340. Hans fødselsår kendes ikke præcist, men det vides, at han døde den 2. november 1340. Niels Ebbesen stammer med stor sandsynlighed fra den magtfulde adelsslægt Bild fra Nordjylland, som senere også blev kaldt Strangesen.

Danmark pantsat

Efter mange års opløsning af kongemagten havde det danske rige siden 1332 stået uden konge. Hele riget var pantsat til den svensk-norske konge, forskellige fyrster og ikke mindst de holstenske grever: Gert 3 og Johan 3. Grev Gert alene var i besiddelse af hele Fyn og Jylland, dog undtagen Skanderborg slot. Disse områder var pantsat for 100.000 mark sølv.

Den danske adel, især den østjyske, var utilfredse med grev Gert, fordi de var blevet sat uden for indflydelse, eftersom greven og hans folk havde overtaget magten. Dette var den afgørende årsag til, at adelen gjorde oprør mod greven. Niels Ebbesen deltog med stor sandsynlighed i dette politiske magtspil.

I slutningen af 1320’erne og i 1330’erne var der flere forsøg på at smide holstenerne ud med våbenmagt. Junker Otto (søn af Christoffer 2) prøvede f.eks. i 1334. Dette slog dog fejl, og Otto blev fængslet de næste syv år.

I 1339 var situationen blevet så kritisk, at grev Gert samlede sig en hær. Året efter stod han med 4000 lejetropper langt oppe i Jylland. Grev Gert var tvunget til at have lejetropperne for at sikre sit herredømme, fordi han lå i forhandlinger om afståelse af sine pantebesiddelser. En foreløbig aftale blev, at hertug Valdemar skulle overtage grevens besiddelser i Jylland. I bytte skulle grev Gert have hertugdømmet Slesvig på nær Sundevad og Als.

Mordet på grev Gert

Niels Ebbesen blev kendt i riget for mordet på grev Gert efter en dristig aktion i Randers i 1340. Et betydningsfuldt mord, der som led i et større jysk oprør mod greven gjorde det muligt, at Valdemar Atterdag kunne blive konge. Mordet fandt sted enten natten til den 1. eller 2. april. Ebbesen havde ca. 50 mænd med sig, og de trængte ind i grevens sovekammer med vold. Attentatet lykkedes på trods af, at det vrimlede med holstenske lejetropper i byen.

Efter mordet flygtede Niels Ebbesen med sine mænd ud af byen over Randers bro. Inden mordet havde de sørget for, at broens planker let kunne fjernes under flugten. Således kunne de undgå at blive efterfulgt, og det lykkedes Ebbesen og hans mænd at flygte. Kun én af Ebbesens mænd døde

under aktionen. Selv døde Niels Ebbesen dog senere på året i kampe ved Skanderborg slot den 2. november 1340. Han blev herefter lagt på hjul og stejle af grev Gerts sønner.

Niels Ebbesens eftermæle

Efter mordet blev Valdemar Atterdag, via nogle indviklede aftaler med bl.a. grev Gerts sønner, konge i Danmark og kunne gradvis genoprette det danske kongedømme. Det er blevet diskuteret af historikere i mange år, om det var mordet på grev Gert, som var afgørende for, at Valdemar Atterdags kunne genetablere kongedømmet. Der hersker dog stadig ikke tvivl om, at mordet havde betydning for den proces, der gjorde dette muligt.

Niels Ebbesen er efterfølgende blevet kendt som nationalhelt og Danmarks befrier, og han er blevet til et symbol på frihed.

Niels Ebbesen i nyere tid

Fremstillingen af Ebbesen som frihedssymbol og nationalhelt begyndte allerede i årene kort efter mordet. F.eks. i folkeviser, krøniker og senere i politiske sammenhænge.

I tiden omkring 2. verdenskrig blev han brugt både fra pro-tysk og anti-tysk side. Det danske nazistparti (DNSAP) brugte hans mindestatue fra Randers i en propagandapjece. Modsat brugte den danske digterpræst Kaj Munk Niels Ebbesen som symbol på modstandskampen i et skuespil.

I dag bruges Niels Ebbesen i flere forskellige sammenhænge. Heriblandt som monument i Skanderborg, i forbindelse med et spisested i Randers og som figur i skønlitterære romaner. Mere end 650 år efter mordet bliver mindet om Niels Ebbesen således stadigvæk